

Kuća Savića je jedna od onih zdanja koja pričaju istoriju Neština, živopisnog sremskog mesta u opštini Bačka Palanka, sa manje od 900 stanovnika i na svega 3 kilometra od granice sa Republikom Hrvatskom. Kuću je podigao gazda Teodor Savić 1743. godine, u to vreme najimućniji Neština, koji je posedovao tri voćnjaka, tri vinograda i uvek pun podrum vina i rakije.

Kuća je podignuta na temeljima od lomljenog kamena, sa zidovima od pletera (drvena skeletna struktura, sa ispunom od pletenog materijala (granja, šiblja, pruća), oblepljena mešavinom zemlje i pleve, a potom okrečena), tavanom na tzv. vitlima sa poprečnim gredama i krovom prekrivenim trskom. Savićeva kuća je u središtu je imala ognjište i po sobu sa obe strane, gong ili trem oivičen izrezbarenom hrastovinom, a ispod dela kuće bio je podrum, i kao takva najlepši je predstavnik narodnog graditeljstva Vojvodine toga vremena. Međutim, bez obzira na njen ogroman značaj i neospornu lepotu, ova kuća je godinama propadala i umesto ukrasa sela bila je predmet neubedljivih opravdanja zbog stanja u kojem se nalazila. U vlasništvu je Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture od 1968. godine, a ovoga leta konačno je privedena kraju njena obnova. Pokrajinski zavod za *zaštitu spomenikakulture* i mesto Neštin, na Sajmu turizma u Novom Sadu 2012. godine, predstavili su slikom i rečju radove na ovom objektu.

To je bio povod za razgovor sa arhitektom Jelenom Filipović iz Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture, jednom od najzaslužnijih na obnovi ovog "sremačkog domaćeg ognjišta":

-Kuća je izgrađena 1743. godine, a od 1968. godine do danas, dva tri puta su na njoj vršene sanacije. Poslednji put je konzervirana 1998. godine, međutim, taktika koja je primenjivana godinama i decenijama unazad, bila je pogrešna. Prvo su potraživana sredstva, obavljena je realizacija radova, sanacija i tako "zapakovana" mogla je da stoji 10 do 15 godina, i onda je ponovo došlo vreme da se traže i ulažu sredstva za kulturno dobro, i to su milioni dinara uloženi u nepovrat. Istina da se na taj način produžio vek trajanja ovoj kući, ali je danas nesuvislo na takav način raditi. Iz tog razloga smo mi krenuli sa drugačijom idejom. Pre par

godina Pokrajinski zavod je napravio idejni projekat, koji je osim sanacije same kuće Savića, predvideo realizaciju Muzeja na otvorenom. Imajući u vidu da objekti kao spomenici kulture, teško opstaju u današnje vreme a da nemaju funkciju, bez obzira da li im je revitalizovana stara ili im je data neka druga, važno je samo da žive, radi mogućnosti samoodržavanja. Ovom projektom je predviđeno da se, pored ove kuće u Neštinu, donosu još dva stambena objekta iz približno istog perioda gradnje (kuću iz Čerevića i kompleks iz Suseka), dva tri ambara, izgradnja laguma, izgrade hlebne peći, napravi jedna nadstrešnica gde će biti moguć prijem gostiju. Takva jedna celina sa skupom objekata moći će da ponudi više funkcija, više mogućnosti za privlačenje i zadržavanje potencijalnih korisnika. Država je prepoznala naš projekat kao nešto što je moguće realizovati i odobrila nam sredstva, Međutim biće potrebno još nekoliko godina, možda čak pet, da ta ideja zaživi i da se sve planirano stavi u funkciju.

A Neštinci su pokazali da imaju energiju, da njihova "mini udruženja" imaju snage i ako se svi upute jedni na druge, nema posla koji ne mogu da urade. Revitalizacija ovakvog objekta bio je prilično zahtevan i osetljiv posao. Važno je napomenuti da je kuća spomenik kulture od izuzetnog značaja, od najvećeg mogućeg značaja na teritoriji Republike Srbije. I kada se radi konzervacija, princip je da se koriste autohtoni materijali, jer je ta kuća napravljena od materijala iz okoline. A isto tako, radili su je ljudi, Neštinci, potomci onih majstora koji su podigli kuću u XVIII veku. Kada smo se prvi put pojavili u selu, stvorila se sinergija koja je prosto eksplodirala i dala najbolje moguće rezultate. Jovica Rajković Neštinac, koji nam je bio predstavljen kao momak za ispomoć, donosio nam je drvo, plevu, zemlju, na kraju je nabavio sav material iz lokalnih pozajmišta, i mi smo koristili bukvalno taj material kojim je kuća u trenutku nastanka i građena. A što je bilo još lepše, Jova nam je našao i kovača, stolare i majstore "svih fela", što je bilo idealno, jer radite na izuzetno značajnom projektu, imate material koji je iz okoline i imate ljude koji su iz sela, što je nešto što se samo poželeti može. Jovica i dan danas svakodnevno obilazi prostor, vetri ga, javlja nam o eventualnoj šteti i promenama, a sve to za nula dinara. Neštinci imaju ogromnu snagu samo im treba negde pomoći da ostvare svoj naum. U tome smo pokušali jedno poslepodne, kada smo organizovali druženje Neštincaca u njihovoj sremskoj kući. Ideja potekla od mene i moje koleginice Dragane Marijanović, arhitekte (26), koja je završila specijalističke studije u Francuskoj na zemljanoj arhitekturi, i koja je radila blato na kući, je bila da Neštincima pokažemo njihovu kuću i prostor kako smo ga mi osmislili i kako će oni moći u buduću da ga koriste. Njima je ona uobičajena, nešto što se podrazumeva, ispred očiju svakodnevno, godinama. Neštincima je sada najvažnije da shvate kolika je to vrednost. Ono što je takođe zanimljivo, da u dnu parcele na kojoj se nalazi Savićeva kuća, postoji i jedan stari mlin koji je nažalost devastiran, i ideja je da se na tom mestu opet napravi mlin-restoran, info pult i sl. kako bi Neštinci i u ovom delu bili reprezentativni. Verujemo da je to način da produžimo život ovoj kući, da napravimo nešto što će njoj omogućiti opstanak a turističku ponudu Neština upotpuniti - zaključila je Jelena Filipović.